

USTEC·STES

Intersindical Alternativa de Catalunya (IAC)

www.sindicat.net

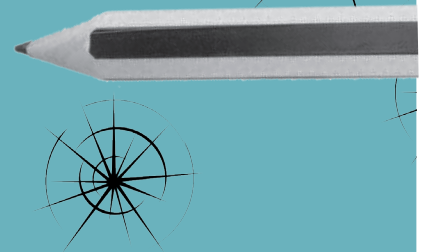
Franqueig
concertat
02/444

Número 495

Eina Sindical Moviments Socials

“Vosaltres
teniu les bales,
nosaltres
les paraules”

Coeduquem
en la
no-violència
avui

Editorial

“Davant les violències, Cultura de Pau” va ser el títol de l'*Eina* de la Secretaria de Moviments Socials d'USTEC·STEs (IAC) del curs passat amb motiu del DENIP (Dia Escolar per la No-violència i la Pau). Després d'una mica més d'un any dels atemptats gihadistes de la Rambla i Cambrils i de la brutal repressió policial de l'1 d'octubre, ens proposem ara de reflexionar a l'entorn de les diverses formes de no-violència com a mitjà de transformació de situacions d'injustícia que es viuen en la nostra societat, en el món del segle XXI.

Efectivament, de Gandhi a Xirinacs, passant per Rosa Parks i Martin Luther King o Berta Cáceres molt més recentment, el segle passat ha vist la lluita basada en la no-violència de moltes persones que van optar per aquesta opció davant diferents situacions d'opressió, de discriminació, de vulneració dels drets fonamentals de la ciutadania. Noves formes de lluita mai vistes fins aleshores que humanitzen qui les practica, que cal conèixer i confrontar amb la resposta violenta que molt sovint s'ha presentat com l'única alternativa possible. És per això que creiem que a l'escola cal educar per a la no-violència avui.

Especialment punyents resulten les reflexions a l'entorn de les violències contra les dones en els conflictes armats, perpetrades per grups armats paramilitars que acostumen a lluitar entre ells pel control dels recursos naturals. En la seva recerca per bastir una proposta pacífica, són elles les primeres a organitzar-se i unir-se per protestar, denunciar la veritat dels fets i reclamar justícia, amb la qual cosa esdevenen veritables resistents i no pas únicament víctimes d'un hipermasclisme execrable.

Caldrà aprendre a distingir, per altra banda, entre la desobediència civil, l'acció directa no violenta i el pacifisme clàssic, tot coneixent el pensament d'autors com Henry David Thureau o Hanna Arendt.

Es fa difícil no fer referència en el moment que redactem aquest editorial a la vaga de fam iniciada el passat dia 1 de desembre per alguns dels presos polítics catalans empresonats des de fa un any. Una acció de protesta política no violenta, absolutament contundent i no exempta de riscos per a la salut i que ens remet a la que va iniciar el mateix

Dia Escolar per la NO Violència i la Pau

dia de l'any 1973 a la presó Model de Barcelona Lluís M. Xirinacs, en solidaritat amb les 113 persones detingudes durant una reunió de l'Assemblea de Catalunya a l'església Santa Maria Mitjancera de Barcelona.

Com sempre, el DENIP ens ofereix l'oportunitat de continuar construint des de l'escola aquella Cultura de Pau que resulta imprescindible d'oferir al nostre alumnat, enmig de tantes violències d'un món que es resisteix a resoldre els conflictes de manera pacífica. Ho podem fer el 30 de gener i, més enllà d'aquesta data, sempre que ho vulguem.

Secretaria de Moviments Socials d'USTEC·STEs (IAC)

La no-violència, una opció necessària i eficaç per a la qual cal educar

En els darrers anys s'insisteix molt en el caràcter pacífic i no violent del procés que està vivint Catalunya. La imatge de les massives manifestacions de les darreres diades, entre altres accions multitudinàries i cíviques, guanyen adhesions arreu del món. Ens preguntem si la no-violència és capaç de transformar situacions injustes. I, per altra banda, si com afirmen les persones expertes la no-violència és l'opció que ens fa més humans, l'educació hi té molt a dir.

L'Institut Català Internacional per la Pau (ICIP), un organisme públic i independent, creat pel Parlament de Catalunya a finals de 2007, ha editat quatre col·leccions de llibres adreçades a estimular la recerca, la divulgació i l'acció sobre temes de pau i seguretat al nostre país.

Comentaré en aquest article algunes dades i idees que podem trobar en dos llibres: *Revolucions no violentes*, de Sharon Erickson Nepstad, i *La no-violència a l'educació*, de Jean-Marie Muller, dos llibres pertanyents a la col·lecció «No-violència i Lluita per la Pau» de l'ICIP.

Nepstad ens diu que al llarg de la història s'han donat respostes no violentes a molts conflictes humans. Els casos més coneguts són els que van protagonitzar Gandhi per la independència de l'Índia i Martin Luther King pels drets civils als EUA entre els anys quaranta i seixanta del segle XX. Des del 1986, amb la caiguda de Ferdinand Marcos a les Filipines per una revolució no violenta, s'han produït molts casos semblants arreu del món: els xilens van derrotar Pinochet mitjançant un plebiscit que se li va girar en contra (1988), i tot seguit

van venir les revolucions de vellut a Txecoslovàquia, Alemanya Oriental i altres règims de l'Europa de l'Est. La tendència va continuar al segle XXI amb revoltes no violentes reeixides a Sèrbia (2000), Geòrgia (2003) i Tunísia (2011), entre d'altres.

Aquests casos demostren que els mètodes no violents poden produir transformacions polítiques no només en règims democràtics sinó també en règims autoritaris, dictadures i governs corruptes. No obstant això, encara hi ha la creença generalitzada que la violència és el mètode més efectiu per aconseguir transformacions polítiques i que les insurreccions no violentes reeixides són cops de sort infreqüents.

Això no és pas veritat. En un estudi recent, Adrian Karantnycky i Peter Ackerman documenten que 67 règims autoritaris van ser desmantellats entre el 1972 i el 2002; més del 70% d'aquests canvis van ser conseqüència d'insurreccions civils no violentes. En un altre estudi, que inclou casos que van des del 1900 fins al 2006, Maria Stephan i Erica Chenoweth van concloure que les revoltes no violentes tendeixen a ser més efectives que les campanyes violentes. Concretament, els moviments no violents van reeixir un 53% de vegades; en canvi, només el 26% dels grups que empraven tàctiques violentes van assolir els seus objectius.

En què es basa l'estratègia de la no-violència? La societat civil resistent manté un punt de vista relacional que s'inspira en les percepcions dels filòsofs polítics Étienne

de La Boétie, Hanna Arendt i Henry David Thoreau. Aquesta perspectiva postula que la ciutadania posseeix diversos tipus de poder que poden o bé retenir-lo, o bé atorgar a les persones governants. Si la població opta per retenir el seu poder, el règim s'esfondra.

Gandhi, fortament influït pel concepte de Thoreau de no-cooperació amb un sistema hostil, va argüir que la colonització britànica no podria mantenir el control de l'Índia si la població índia no hi cooperava.

Les persones expertes en l'estratègia de Gandhi han vist sis maneres de retirar el suport a un sistema hostil. La sisena manera com uns ciutadans poden trastornar un règim no violentament és desgastant el poder sancionador de l'Estat. Si la ciutadania aconsegueix superar les seves pors i persisteix, el poder sancionador minva. Així, és la reacció de la ciutadania a les sancions allò que determina en gran part la seva eficàcia.

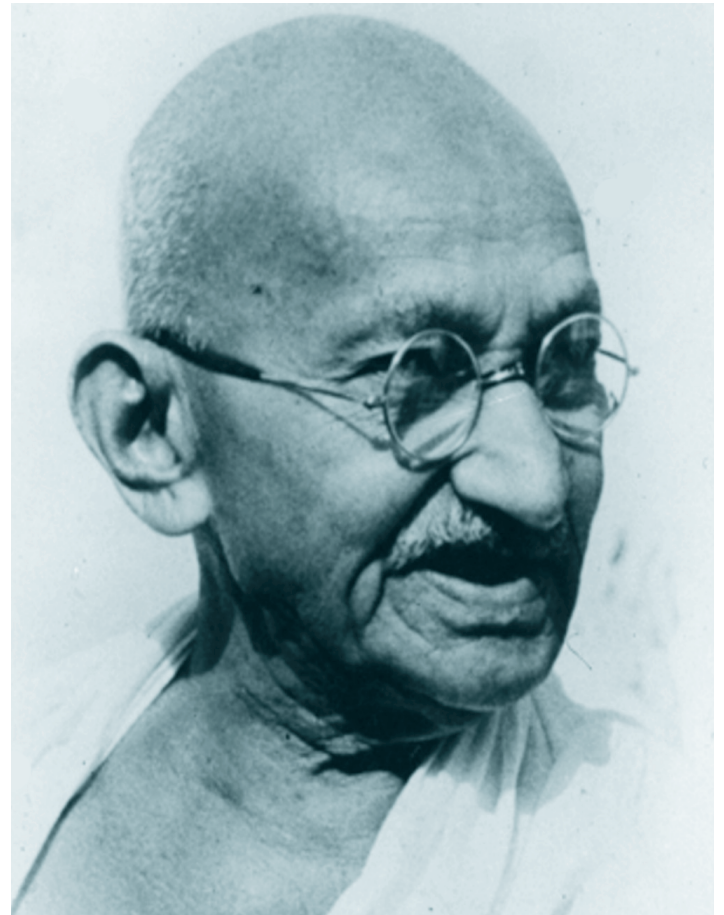
Tot seguit comento algunes idees del segon llibre que us recomano, *La no-violència a l'educació*, de J. M. Muller (2013), publicat per l'ICIP i disponible en pdf i epub.

Sovint es confon agressivitat i violència, i per això es creu que la violència és quelcom d'inherent a la naturalesa humana. El que sabem és que els éssers humans som capaços d'actuar amb violència però també amb no-violència i això dependrà del que alimentem o inculquem.

Davant d'una injustícia, la passivitat és de fet una actitud més estesa que no pas la violència. La capacitat de resignació de les persones és molt més gran que la seva capacitat de revolta. Per tant, una de les primeres tasques de l'acció no violenta és de «mobilitzar», és a dir, de posar en moviment aquelles persones que pateixen la injustícia, de despertar la seva agressivitat per preparar-les per resistir i lluitar, per promoure el conflicte.

Venim d'una cultura que tolera la violència i fins i tot la inculca. La UNESCO (Fòrum de la Cultura de Pau, 1995) critica que sovint la història de la no-violència no s'explica a l'escola i molt sovint l'heroïtat violenta es presenta com a model per al jovent. Com pot ser que qui comet genocidis sigui un model a seguir?

És una cultura que insinua d'una manera constant en la ment de les persones que, davant dels conflictes, no tenen una altra opció que la covardia o la violència. Aquesta cultura de la violència proporciona a l'ésser humà un bon nombre de construccions ideològiques que li permeten justificar la seva violència quan vol defensar una causa justa.

L'escola és un lloc privilegiat per practicar la no-violència. Alguns i algunes infants i joves tenen a l'escola la possibilitat de viure i compartir els valors democràtics i no violents que no troben en altres ambients on es mouen. La mediació de conflictes entre iguals és una pràctica molt potent i eficaç perquè ajuda la infància i joventut a créixer en humanitat. Hem de veure els conflictes que es poden produir al pati o l'hora d'esbarjo com una oportunitat d'aplicar la mediació. De la mateixa manera, les assemblees de classe ajuden a posar en practica actituds no violentes de diàleg i respecte.

Si la violència és la perversió radical de la humanitat de l'ésser humà, llavors l'educació haurà d'apuntar a eradicar la violència. Philippe Meirieu escriu que «educar en aquest sentit, i sobretot a l'escola, és aferrar-se acuradament a tot el que pot alliberar l'ésser humà de la violència, ensenyar-li la passió per conèixer i la paciència per entendre. És també transmetre-li les eines que li permetin escapar a qualsevol forma de violència social o intel·lectual que s'exerceixi sobre ell —incloent-hi la de la institució escolar que l'educa—, i escapar així a tot allò que el convida a exercir la violència sobre els altres».

JAUME PERA (professor jubilat, membre de Justícia i Pau de Girona)

Violències contra les dones en els conflictes armats

Estratègies i resistències

Dones per Dones

Dones per Dones som un grup feminista antimilitarista. Volem deixar paleses les agressions sexuals i violacions que pateixen les dones en els conflictes armats. Alhora, hem treballat –i ho continuem fent– per visibilitzar els conflictes armats i com repercuteixen específicament en les dones.

Ara bé, un dels nostres objectius fonamentals ha estat que es vegi les dones com a subjectes, és a dir, no tan sols com a víctimes de totes les agressions que es desprenen dels conflictes armats, sinó com a subjectes en tot el procés en què desenvolupen estratègies de resistència i sobretot de recuperació.

Hem establert contactes amb dones de diferents països, sempre des del punt de vista de la possibilitat de la resolució no violenta dels conflictes, però fonamentalment tenint en compte les seves iniciatives. Per tant, una constant de la nostra activitat ha estat la solidaritat i el suport a les seves accions (per exemple, a la Coalició de Dones per la Pau de Palestina).

Pel que fa a la militarització de les ments i el militarisme, abans de tot, crec que cal diferenciar pacifisme i antimilitarisme. El pacifisme va ser una opció presa davant els esdeveniments de la primera i de la segona guerra mundial, una opció que vinculava persones que estaven en contra de la guerra. Una posició més ideològica més que no pas política.

Ara, en ple segle XXI i globalitzades, com les feministes que es van oposar a les guerres mundials, hem fet tot

un procés d'anàlisi i de recerca. No es tracta pas de pacifisme sinó d'una oposició radical a les guerres i tot a allò que les genera, partint de la nostra genealogia feminista, és a dir, de les dones que al llarg de la història s'han manifestat en contra de la militarització i les guerres.

Estratègies i resistències

Què tenen en comú les violències comeses contra la població civil –dones i nenes principalment– en zones tan allunyades com Ruanda, Libèria, Sierra Leone, la República Democràtica del Congo, Guatemala, Mèxic, Hondures o Colòmbia? El denominador comú és el cos de les dones, que es converteix en una eina i un objecte amb què els enemics d'un grup transmeten el seu domini. És per això que parlem de violència expressiva, perquè és en el cos de les dones i sobre elles que s'expressa i s'executa la violència.

El cos de les dones és l'espai i territori a través del qual es delimita un territori físic, la frontera ideològica i simbòlica, i és en aquest espai on els cossos de les dones s'han convertit en un camp de batalla de la guerra globalitzada.

En cada zona on hi ha un conflicte armat, la violència adquireix noves formes d'expressió i té una narrativa pròpia. En algunes zones l'objectiu de la violència sexual és atemorir la població i destruir qualsevol forma de resistència civil. Es destrueixen les infraestructures (hospitals, escoles, cases...) per tal d'impossibilitar que les dones i també la població civil pugui continuar sostenint les seves vides i les de les seves famílies i veïnat,

la qual cosa provoca la fugida impel·lida pels actors armats, que s'acaben apropiant del territori. Es tracta d'una nova forma més de conquesta.

El cos de les dones s'utilitza com una arma d'estratègia de guerra i alhora també com un instrument mitjançant el qual s'envien missatges a l'adversari, a l'enemic. El missatge porta implícit que controlar, colonitzar i apoderar-se del cos de les seves dones serà la marca, el senyal i la frontera que delimitarà el territori físic d'un grup respecte a un altre. Si posseeixo les teves dones, posseeixo el teu territori.

En altres zones de conflicte armat, el cos de les dones s'usa com un mitjà de pagament dels combatents. Les dones esdevenen un objecte comercial, un objecte més de consum (cosificació total del cos). Es dignifica el combatent amb cossos de dones violables. Allà on no hi ha ni medalles ni condecoracions, seran els cossos de les dones el complement als serveis prestats. Com més violència i morts es demostrin en la lluita armada, els correspondran més dones violables.

Es tracta d'una violència sexual que va des de les violències sistemàtiques fins al segrest, la tortura, l'explotació sexual o l'explotació sexual domèstica forçada.

Dones maies segrestades durant anys, violades sistemàticament, explotades per dur a terme diferents treballs domèstics en benefici dels propis violadors. Dones de Corea del Sud (*comfort women*), obligades a oferir favors sexuals i a rentar la roba o preparar el menjar. Dones del Congo, violades sistemàticament i obligades a transportar els béns robats de les seves aldees pels seus enemics; obligades a continuar treballant en els camps de cultiu i recol·lecció, on alhora és possible que tornin a ser violades, perquè aquests camps estan allunyats de les seves aldees i, per tant, són un espai fàcilment assequible per als depredadors masculins armats. Dones que no han tingut cap reparació ni moral, ni econòmica.

Si agrupéssim totes les violències sexuals contra les dones seria escandalós i esgarrifós. Però aquest no és pas el nostre objectiu, sinó aportar elements per a la reflexió per poder actuar des de diferents vessants.

Quins són els subjectes violents que agredeixen les dones?

Són grups armats informals però que responen a una jerarquia, disciplina i ensinistrament com qualsevol grup militar formal. El component comú és la hiper-masculinitat, present en totes les seves manifestacions i

comportament. Es tracta grups armats que poden actuar dins un mateix territori, país... o entre territoris dins el mateix país i que lluiten pel control dels recursos naturals: diamants (a Sierra Leone, Angola o Zimbàbue), petroli (al Sudan, el Txad, Angola o Àsia Central), fusta (a Cambotja, Myanmar i Libèria) i coltan i cassiterita (a la zona est del Congo)...

Aquestes noves formes expressives de violència en els conflictes armats tenen un component transnacional i globalitzador, en la mesura que estan interactuant diversos elements que en faciliten la rotació i la reproducció. Tot això és possible gràcies a la complicitat entre els grups armats i els estaments institucionals corruptes, en un context caracteritzat per governs febles des del punt de vista democràtic. Podríem parlar d'un paragovern.

De víctimes a resistents

Posar la mirada tan sols en les expressions de les violències contra les dones ens pot deixar un cop més amb la idea que totes les dones són víctimes i obviar i invisibilitzar les seves accions com a resistents i resilients.

El cos de les dones ha estat utilitzat de diferents maneres i expressions, però també ha estat en el centre de protestes i reivindicacions diverses.

L'ús polític que fan les dones del seu cos és poderós, per la incongruència que invoca en desafiar codis culturals. En usar-lo per a una proposta pacífica, posen el seu cos en una relació física que qüestiona el poder patriarcal. Davant de les diverses formes i expressions de les violències contra les dones, són elles les primeres a organitzar-se i unir-se per protestar, buscar la veritat dels fets i reclamar justícia: "VERITAT, JUSTÍCIA I REPARACIÓ" és el lema que, arriscant les seves vides, van escampar les dones colombianes però que fem nostre. Dones que tan sols apareixen als mitjans de comunicació si alguna ha estat assassinada, com ara Natatxa Estemirova o Berta Caceres.

I voldria acabar amb les paraules de Berta Caceres, perquè són un reforç i ens anima a continuar treballant des dels nostres espais activistes, en el nostre cas des de l'antimilitarisme: "Vosaltres teniu les bales. Nosaltres les paraules. La bala acaba en detonar-se, la paraula segueix en replicar-se."

VICKY MORENO (Dones per Dones)

De la lluita armada a... la desobediència civil?

La no-violència és una resposta reactiva a les estratègies de lluita armada. Una petita anàlisi ens mostra que, actualment, els moviments d'alliberament nacional catalans han assumit la no-violència com a única via possible d'enfrontament amb l'Estat, passant per diferents fases. Ha passat el Procés a una fase de desobediència civil?

La dissolució de Terra Lliure als anys 90 del segle XX va significar la renúncia definitiva de les esquerres revolucionàries catalanes a la lluita armada. Deixant de banda aspectes ideològics, aquesta renúncia es produeix per la manca evident de resultats i la incapacitat, des de la pràctica de la lluita armada, d'enfrontar-se a uns estats cada vegada més ben preparats (i armats) per fer front a sistemes de reivindicació basats en la violència. Això ha passat a tot Europa: tant a Itàlia, Alemanya, Irlanda, Tirol, Còrcega com, finalment, al País Basc la lluita armada revolucionària desapareix progressivament.

Arreu les esquerres revolucionàries segueixen nous models basats en la no-violència assajats, i després apresos, a partir dels experiments gandians, la lluita pels drets civils als EUA, les experiències antistalinistes, etc. A Catalunya, les línies vénen marcades per propostes agosarades com les de L. M. Xirinacs, el moviment ecologista, l'antimilitarisme, el feminisme o la més que especial experimentació de la Crida (Crida a la Solidaritat en Defensa de la Llengua i la Cultura catalana) dels anys 80 i principis dels 90.

Tant els efectes dels fets de la plaça Tian'anmen com els dels moviments populars de protesta contra els estats totalitaris d'economies dirigides a Europa (antisoviètics i d'obertura del Teló d'Acer), que tenen el seu clímax amb la caiguda del mur de Berlín, signifiquen, també, el final de les mobilitzacions de **guerrilla urbana** que havien caracteritzat els moviments revolucionaris de final del segle XX. Això sí, amb petites excepcions com les de protesta contra l'FMI, la globalització, el G-5, etc.

El segle XXI es caracteritza a Europa per una esquerra revolucionària que considera la no-violència una eina fonamental de pressió en l'estratègia de mobilització. A Catalunya, el món ecologista, l'antimilitarisme o l'activisme de la Crida n'han estat escola i referent. Per una banda, la Crida va utilitzar bàsicament l'**acció directa no violenta** com a eina, la qual es basa a generar enfrontaments amb l'Estat i l'aparell jurídic-policial

amb l'objectiu de posar en evidència la seva injustícia i **resposta violenta i repressora**. L'acció directa no violenta és un enfrontament molt dur, de la magnitud del qual cal ser conscient i assumir-ne les conseqüències. Aquest tipus d'acció genera repressió, i cal saber afrontar-la i convertir-la en eina política: aprofitar processos judicials i condemnes com un mitjà de desgastar l'Estat. Aquesta dinàmica requereix sacrifici personal i un teixit **antirepressiu** (i econòmic) capaç de fer front a les mesures repressives que l'Estat endegarà.

Històricament, l'ecologisme, l'antimilitarisme i el feminisme han utilitzat bàsicament el **pacifisme** com a eina de mobilització. D'entrada, el pacifisme renuncia a l'enfrontament i planteja escenaris de reivindicació al marge de la confrontació directa. Part d'aquesta estratègia es dirigeix per la via d'allò que alguns anomenem la **revolució divertida**, que parteix de la idea que el procés revolucionari ha de ser engrescador per si mateix i una forma de desenvolupament i creixement personal (i col·lectiu). Mobilitzacions festives, *happenings*, concerts, espectacles, àpats... Moltes vegades amb participació de persones de totes les edats, infants, ancians, famílies, animals de companyia formen part d'aquest tipus de mobilització. Malgrat això, les mobilitzacions pacifistes poden ser extremadament dures, o implicar **riscos per als participants**: vagues de fam, "penjades" en edificis o arbres, exposició directa a perills evidents (bulldozers, grues, trens, vaixells); accions clàssiques de moviments ecologistes com Greenpeace o les recents accions de nusa de Femen.

En l'actualitat el moviment no violent europeu més potent és el conegut com a **procés català**: es tracta d'un moviment sociopolític (i sindical) de reivindicació de l'exercici del dret d'autodeterminació del poble de Catalunya, en que s'encreuen referències tan contradictòries com els valors republicans, independentistes, socialistes o neonacionalistes.

El Procés, bàsicament dirigit des de plataformes socials, però també amb coordinació directa de partits polítics i suport sindical, ha practicat un **pacifisme clàssic**, amb l'originalitat de convertir-lo en **moviment de masses**. Entre moltes originalitats que seran model i objecte d'estudi, la **Revolució dels Somriures** ha sigut capaç de mobilitzar des de centenars de milers de persones fins a gairebé dos milions. La Revolució dels Somriures va créixer i desenvolupar-se rebutjant l'enfrontament directe i

plantejant les seves reivindicacions des d'un pacifisme que ha estat un exemple de respecte i pulcritud.

Malgrat això, les provocacions repressives de l'Estat han fet derivar una part molt important d'aquest moviment, cívic i civil, cap a **accions d'acció directa no violenta**. La resposta espontània popular als registres del 20 de setembre del 2017 va ser l'inici d'aquesta deriva. Els Comitès de Defensa del Referèndum (després de la República), CDR, en van ser els referents. Mentre que propostes com els llaços o sopars grocs es mantenien en el pacifisme, d'altres, com ara els **talls de carreteres**, entraven directament en l'acció directa no violenta.

Crec que seria un error considerar l'1 d'Octubre un exercici de desobediència civil. La **desobediència civil** té com a objectiu la paralització social mitjançant un seguit d'accions coordinades que impossibilitin el normal desenvolupament social i econòmic. Aquest no ha estat el cas del **referèndum** d'octubre, en què es va produir un xoc de legitimitats: amb una gran presència de l'espontaneïtat, moltes persones van sortir al carrer a votar i defensar, des de la no-violència, un procés electoral que consideraven legítim contra una intervenció forana d'imposició d'una **violència** d'un estat que, en aquell moment, es va considerar il·legítim. Aquell dia, des de l'acció directa i posicionaments pacifistes, es va plantar cara al que, a ulls de molts, semblava una invasió externa militar i policial.

El gran èxit de convocatòria del 3 d'octubre no va suposar tampoc un acte de desobediència civil: la **vaga general** es va convocar de la manera legalment establerta i es va desenvolupar de la manera tradicional, com s'han desenvolupat les vagues generals des de la implantació del règim del 78. La novetat ha estat que, per primera vegada, es va reeixir a desenvolupar exitosament una vaga general liderada pel sindicalisme alternatiu al marge dels sindicats sistèmics. La proposta d'**aturada de país** no només no té cap reconeixement, sinó que, emparada dins d'una convocatòria de vaga general, esdevé una forma més d'adhesió implícita en la mobilització convocada.

Les mobilitzacions d'octubre, en espera d'una possible **declaració de república** del Govern, van continuar les propostes clàssiques del pacifisme de les entitats socials catalanes i no suposen cap canvi d'estratègia en les mobilitzacions, però sí un gran esforç de contenció. Cal citar la implicació en la gestió de les mobilitzacions, des d'un pacifisme radical, de persones autoorganitzades de diferents col·lectius (bombers, forestals, ADF o d'En Peu de Pau).

Però el novembre de 2017 sí que es produeix un fet que, a nivell de model, genera una excepcionalitat: la vaga general del 8N. Tot i que es va convocar de la forma establerta legalment, el **8 de novembre** no es va produir una vaga general, sinó que va ser un assaig massiu de **desobediència civil** que va aconseguir l'objectiu de paraitzar socialment i econòmic el país. A més, va ser una jornada liderada per la societat civil, "protoorganitzada" en els CDR, però amb una gran participació espontània.

Aquest experiment va ser ràpidament avortat des dels partits polítics i des de les estructures de les grans organitzacions socials que han marcat el ritme del Procés. L'explicació és segurament una incapacitat d'afrontar la repressió policial i judicial que la continuïtat d'aquesta estratègia hauria produït, combinada amb la por de perdre el control d'aquest procés català, que, fins al dia d'avui, s'han repartit els tàndems ERC/Junts i ANC/Omnium.

Des d'aquest punt de vista podríem assegurar que els moviments revolucionaris catalans no han entrat, encara, en la fase de desobediència civil amb l'excepció puntual del 8N. Actualment, pel que fa a la mobilització, ens trobem immersos en el **debat** entre seguir amb les accions de caire pacifista, que han estat un èxit de participació però no han aconseguit els **objectius desitjats** (el reconeixement de l'1 d'octubre com el referèndum vinculant d'autodeterminació) o passar a una fase de desobediència civil, com l'experimentada el 8 de novembre.

Arguments per a l'una o l'altra estratègia es poden plantejar i debatre des d'una perspectiva realista, i s'hauria de fer de cara a **generar consensos**, al marge d'interessos polítics... Però això seria objecte d'un article de proposta i no pas d'anàlisi! El que sí que sembla prou clar, i assumit, és que la no-violència s'ha situat en la base de qualsevol consens socio-polític-sindical en els moviments **revolucionaris o reformistes** catalans, i que un pas enrere en aquest compromís és ja pràcticament impossible.

La renúncia a la violència en el desenvolupament del projecte de futur del poble de Catalunya és ara mateix inqüestionable.

KOKI GASSIOT

Lluís Maria Xirinacs: interacció entre política i demòtica

El més conegut de Lluís Maria Xirinacs és la plantada davant la presó Model per l'amnistia, però de ben segur molts joves desconeixen aquesta part de la nostra història. Per entendre el moment actual, cal reflexionar sobre si es manté viva la memòria històrica. No s'han pogut o potser volgut, pel que representa de compromís, transmetre aspectes clau del país als quals Lluís Maria Xirinacs estigué profundament lligat. N'és un exemple l'Assemblea de Catalunya (1971-1977). Quants no ignoren què representà aquest moviment?

Demòtica i consens

A partir de la pròpia experiència compromesa, Xirinacs en va extreure lliçons de present i de futur. Recupera una paraula: demòtica, del grec *demos*, 'poble', i l'aplica a les assemblees i moviments de base.

La seva proposta és que amb la política, exercici dels representants escollits, no n'hi ha prou i s'ha de comptar amb un organisme assembleari que vagi de baix a dalt. Si són autèntics, els polítics han de servir el poble mantenint-hi una interacció constant. Per desgràcia, els qui sovint són penalitzats són els qui intenten interaccionar-hi.

Per al funcionament de les assemblees de base, proposa que siguin poc nombroses, de poques persones. El motiu

és evitar que la conducció dels temes estigui només a les mans d'uns quants: "Si l'assemblea és molt nombrosa, gairebé sempre parlen els mateixos." Cada assemblea disposarà d'un enllaç. Els enllaços duren a l'assemblea i/o assemblees més àmplies que s'ha acordat per tal de fer consens al seu torn. Es tracta d'arribar a un consens de consensos.

Per arribar-hi, proposa que es tinguin en compte aquests principis: cordialitat, ètica, racionalitat, expressió, concisió, disciplina, docilitat, integració, obertura i tancament. Consens vol dir "sentir el mateix"; es tracta de la voluntat de posar-se d'acord.

De cara a l'educació l'aposta és aprendre a consensuar ben aviat. Aprendre a cooperar i a fer equip. Si comencem per les qüestions més bàsiques quan s'és infant o adolescent, a la classe o fins i tot a les associacions a les quals es pertany, potser no serà tan difícil gestionar l'interès comú en el futur. De vegades els adults ens pensem que els infants i els joves són només un projecte de futur i hem de recordar sempre que també són present. I cal donar a cada present la seva importància.

Aquest embat és individual. Hem de treballar el propi subjecte, però hem de tenir present també el subjecte col·lectiu i el fet de treballar-hi, dia a dia, facilitarà la creació d'un organisme social viu.

No-violència

Com combatre la injustícia? L'opció de Xirinacs és la no-violència, aprofundint en la realitat tal i com és i amb les seves dificultats, sabent que ens trobem en una societat violenta, però sabent també que dintre nostre hi bateja l'ansia de llibertat i de concòrdia.

Ell ho enfoca lluny d'un pacifisme de lliri a la mà, amb una necessitat d'entendre primer l'origen de la violència i per què es produeix. Seguint Gandhi, creu que el no-violent no pot ser neutral davant les injustícies, sinó que s'ha de posicionar, sense deixar de lluitar des de la no-violència. Cadascú s'ha de preguntar en quines circumstàncies es troba i quines aportacions pot fer de cara als objectius que cal assolir. Xirinacs va arriscar molt en aquest camí, però tothom pot fer-hi alguna cosa des dels anhels de llibertat i de justícia.

Model mental de la realitat

Al llarg de la seva vida, Lluís Maria Xirinacs va bastir un model global de la realitat. Es tracta d'un model mental que li serví per encarar els reptes diaris i també per avançar en els objectius que desitjava, tenint en compte el major nombre d'aspectes d'una realitat concreta. Aquests aspectes els classificà en categories. Resumint, pel que fa

a l'educació, aquest model ens permet copsar les aptituds pròpies i, en copsar la de l'altre, les dels altres, es pot intentar posar-les en comú en lloc de participar constantment en la competició constant a la qual ens aboquen.

Xirinacs i els seus companys van assajar-ho quan era adolescent, moment en què es va començar a gestar aquest model filosòfic. I fixem-nos si n'és de potent la proposta, que les autoritats eclesiàstiques d'aleshores els van prohibir de continuar en aquesta investigació perquè estaven arribant massa lluny en l'aprenentatge de coneixements. Era en ple franquisme. Però aquesta és una història molt llarga que cal estudiar en profunditat: com s'hi arribà, què va passar després i fins "l'ara" mateix. Un dels lemes de Xirinacs i nostre és saber tot el que es pugui del passat per viure el present i construir el futur.

Podeu trobar-hi més informació al web www.lluismariaxirinacs.cat/wp, A la secció Política i demòtica hi trobareu la seva proposta «Principis del consens» i altres documents com «Filosofia i pràctica de la no-violència».

NÚRIA ROIG ESTEVE
(Coordinadora voluntària de la Fundació Randa –
Lluís M. Xirinacs)

Resistir per viure

Durant els primers anys de la dècada dels vuitanta, es van produir a Guatemala grans desplaçaments de població, causats per la repressió permanent de l'Exèrcit. Una part de la població afectada, sobretot a les zones rurals, va buscar refugi a les muntanyes; altres famílies van preferir emigrar a diferents poblacions del país o es van refugiar a Mèxic i altres països veïns. S'estima que la repressió va generar un milió de persones desplaçades a nivell intern i al voltant de 100.000 refugiades.

Alguns grups de població, en la seva major part pertanyents a diferents ètnies indígenes dels departaments d'El Quiché i Huehuetenango, van fugir per a refugiar-se a les zones de difícil accessibilitat, on van resistir a la repressió militar i van aprendre a sobreviure en condicions extremadament precàries.

Al llarg de més d'una dècada, aquests grups de població es van mantenir en zones de muntanya i selva dels departaments d'El Quiché i d'El Petén, es van enfrontar a l'escassetat de material i es van organitzar i van crear estructures de gestió comunitària. L'any 1984 es van constituir formalment en Comunitats de Població en Resistència (CPR). Des d'aleshores fins a l'actualitat, en altres condicions, les CPR han aconseguit no només sobreviure i créixer sinó també uns nivells d'organització importants i han garantit mínimament la seva autosuficiència.

Les CPR van establir mecanismes bàsics i sistemes de salut i educació a partir de la mateixa organització comunitària. Per a això, es va comptar també amb la presència de la comunitat internacional. Cal recordar la destrucció constant de cultius, vivendes, collites, etc. que va dur a terme l'Exèrcit.

Tanmateix, les comunitats van aconseguir trencar el setge. A aquesta objectiu hi va contribuir en gran manera la formació d'una comissió multipartit (formada per bisbes i representants de les diferents esglésies presents a Guatemala, grups cristians, institucions de defensa dels drets humans, organismes no governamentals, organitzacions sindicals i socials, etc.), els membres de la qual van visitar les CPR en nombroses ocasions. Durant la primera visita, el novembre de 1990, es va elaborar un informe en què, entre d'altres, s'afirma el següent: «Aquesta població ha de ser beneficiària i part activa, per raons de caràcter humanitari, de programes d'assistència d'emergència i desenvolupament, atenció pastoral i espiritual; de lliure comerç i mobilització i del gaudi de tots els drets que la Constitució Política de la República de Guatemala assigna a qualsevol ciutadà». L'informe, ela-

borat pel professor Christian Tomuschat, expert assessor de l'ONU sobre Drets Humans a Guatemala, reconeixia la presència i consistència d'aquestes comunitats i explicava la situació difícil en què vivien, en particular amb relació a l'assetjament militar. L'informe denunciava els bombardejos, els metrallaments, els atacs amb morter i canons i els segrests i assassinats que s'han produït en aquests anys.

L'any 1990, les CPR van realitzar assemblees en què es van donar a conèixer públicament i van expressar les seves demandes prioritàries: el seu reconeixement com a població civil camperola, la desmilitarització de les seves terres, comunitats i poblats, la suspensió de la repressió i el restabliment de les llibertats que la Constitució els confereix, la supressió de les patrulles civils, etc.

La «sortida a la llum» acordada per les comunitats el 1994, que van donar a conèixer expressament els llocs on estaven assentades, va suposar un pas fonamental per intentar que els sectors nacionals i internacionals reconeguessin les CPR com a població civil camperola. De mica en mica, la situació de les CPR ha sigut coneguda dins Guatemala mateix i a l'exterior i hi ha hagut un impuls significatiu de la seva presència als fòrums internacionals i de la col·laboració amb diverses entitats de cooperació.

Gràcies a un considerable esforç organitzatiu, les CPR han creat i consolidat instàncies tant de decisió comunitàries a cada zona com de coordinació entre les diferents àrees d'assentament. Això ha permès generar formes de cooperació que atenen preferentment la salut i l'educació, si bé de manera força precària.

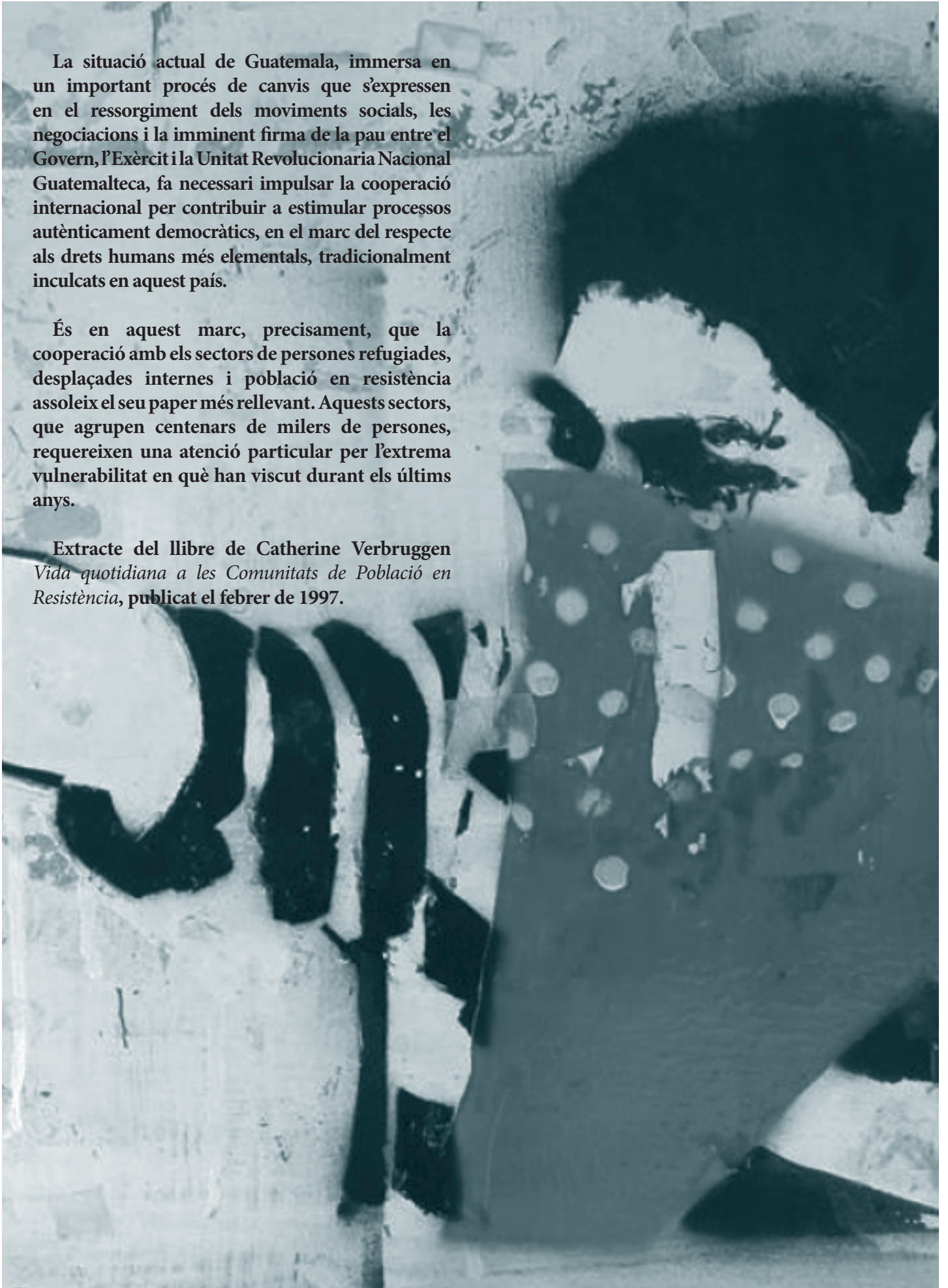
A partir de 1983, després dels primers passos en l'organització de les estructures bàsiques de les CPR, com ara els comitès locals i regionals, la població va començar a donar una resposta organitzada a les necessitats educatives.

Els inicis van ser bastant difícils, ja que en les comunitats es trobaven pobladors de diferents ètnies, cadascú amb el seu idioma. Després dels primers cursos organitzats per preparar els educadors i les educadores, es va aconseguir crear un equip que supervisava el treball educatiu a les comunitats de la seva àrea i que servia de base per a la constitució de l'equip de formadors i formadores. D'entre ells i elles van sorgir també les persones promotores de l'alfabetització. Moltes persones alfabetitzadores no van dubtar a traslladar-se a altres comunitats per garantir l'activitat educativa.

La situació actual de Guatemala, immersa en un important procés de canvis que s'expressen en el ressorgiment dels moviments socials, les negociacions i la imminent firma de la pau entre el Govern, l'Exèrcit i la Unitat Revolucionaria Nacional Guatemalteca, fa necessari impulsar la cooperació internacional per contribuir a estimular processos autènticament democràtics, en el marc del respecte als drets humans més elementals, tradicionalment inculcats en aquest país.

És en aquest marc, precisament, que la cooperació amb els sectors de persones refugiades, desplaçades internes i població en resistència aconsegueix el seu paper més rellevant. Aquests sectors, que agrupen centenars de milers de persones, requereixen una atenció particular per l'extrema vulnerabilitat en què han viscut durant els últims anys.

Extracte del llibre de Catherine Verbruggen *Vida quotidiana a les Comunitats de Població en Resistència*, publicat el febrer de 1997.

Entrevista a Marc Suanes, de la Coordinadora Tarragona Patrimoni per la Pau

En aquesta *Eina* volem dedicar un petit homenatge a un referent de la lluita pacifista i antimilitarista del nostre territori: la Coordinadora Tarragona Patrimoni per la Pau (la *Coordi*). Aquest col·lectiu va decidir posar fi a la seva activitat el passat mes d'octubre, després de 21 anys d'activitat ininterrompuda; i no podia de ser d'una altra manera que amb el seu acte estrella, amb què porta més de 18 anys fixant tots els primers diumenges de cada mes (204 en total): l'últim 'Paraules per la Pau'.

Per apropar-vos al que ha sigut i continuarà sent una icona en el moviment antimilitarista i la lluita pacifista hem entrevistat el Marc Suanes, llicenciat en història, docent, escriptor, multiactivista social i membre de la *Coordi*.

P: Hola, Marc. Hi ha un fet que és el desencadenant del naixement del vostre col·lectiu. Ens podries fer 5 cèntims de com va néixer?

M: La Coordi va néixer l'any 1997 arran de l'arribada del portaavions John Fitzgerald Kennedy de la VI Flota nord-americana al port de Tarragona. L'Ajuntament, amb Joan Miquel Nadal com a alcalde, i l'Autoritat Portuària, amb Lluís Badia com a president, (els dos de CiU), van promoure que la ciutat fos una base logística per a vaixells de guerra, justificant-ho pels possibles beneficis econòmics que en traurien els comerços de la ciutat.

En un primer moment es crea una coordinadora d'entitats, col·lectius, partits i sindicats (d'aquí el nom). Amb el temps això s'anirà diluint i de manera natural es crearà un col·lectiu format per persones, sense sigles, amb assemblees setmanals i accions pròpies.

Cal dir que a Tarragona ja hi havia "tradició" i experiències de lluita pacifista i antimilitarista, com els Silencis per la Pau, el moviment anti-OTAN, el Mili-KK, la Música per la Pau...

P: Amb quina finalitat es va crear la Coordi?

M: La finalitat inicial va ser l'oposició a la presència de vaixells de guerra al port. De fet, així ha sigut durant tots aquests anys. Però si alguna cosa ens ha mantingut "en peu de pau" ha sigut la lluita antimilitarista en tots els aspectes: campanyes contra els exèrcits, contra la policialització i la militarització de la societat, denúncia dels conflictes bèl·lics arreu del planeta i el negoci de la guerra, les campanyes per desmilitaritzar l'educació, l'objectiu fiscal a la despesa militar... L'objectiu? Un món sense exèrcits!

P: En els 21 anys d'història hi ha algun moment o acció que recordis especialment? Què en destacaries?

M: En tots aquests anys hem fet moltes activitats i accions. Destacaria les manifestacions (la del 15 de febrer de 2003 contra la guerra d'Iraq va ser la més multitudinària de Tarragona fins al moment), les pintades i murals, l'organització d'un referèndum contra la guerra, les performances, les concentracions davant les furgonetes de reclutament de l'Exèrcit, les jornades a la Universitat, l'ocupació del balcó de l'Ajuntament durant tres dies, l'acció a l'estand de l'Exèrcit al Saló de l'Ensenyament de Barcelona, etc. I sobretot el 'Paraules per la Pau' cada primer diumenge de mes a la Plaça de la Font, amb què vam crear un espai d'art i antimilitarista durant 18 anys.

Per a mi ha sigut una escola de vida i lluita meravellosa.

P: Quines repercussions han tingut les vostres accions, quins objectius heu assolit?

M: Bé, amb tota la humilitat del món, crec que hem sigut un referent de la lluita antimilitarista aquests anys arreu de l'Estat. Hem posat el nostre granet de sorra perquè no arribin tants vaixells de guerra a la ciutat i hem obert un debat sobre si tot s'hi val quan es tracta de guanyar diners. Ja no vénen furgonetes de reclutament, hi ha persones que cada any fan l'objectiu fiscal..., i espero que hàgim remogut consciències.

P: Per què es pren la decisió de dissoldre la Coordi?

M: Podríem dir que hi ha pocs moviments socials que durin tants anys. Nosaltres hem sigut un grup de carrer i d'assemblees setmanals, de debats i aprenentatges en comú. Les nostres vides canvien: hem anat creixent, no hi ha hagut un relleu generacional i a poc a poc les assemblees s'espaiaven, se'ns feia més difícil trobar-nos, participem en altres col·lectius... No funcionem per correu electrònic o altres xarxes socials. Ho vivim. I cada vegada això era més complicat, així que vam creure que la millor opció, per no "sobreviure" o anar morint a poc a poc, era deixar-ho en aquest moment.

P: I ara què?

M: Doncs a continuar lluitant cadascuna de nosaltres en altres àmbits, amb tot el que hem après i amb les nostres conviccions antimilitaristes.

P: Moltes gràcies per compartir aquestes paraules amb nosaltres i a la Coordi per tota aquesta trajectòria en l'activisme pacifista. Un plaer i molta sort!

Investiguem sobre... dones pacifistes i antimilitaristes catalanes

Carme Kaar Alfonsetti va ser periodista, escriptora i musicòloga. Va dirigir i impulsar la revista *Feminal* i aconseguí una qualitat de contingut i de presentació ben notables. Aquesta revista, amb aparició puntual cada quart disabte de mes, va comptar amb les veus femenines més potents de principis de segle, com ara Dolors Monserdà, Agnès Armengol, Felip Palma (pseudònim de Palmira Ventós), Maria Domènech, Sara Llorens, Joaquina Rosal, Mercè Pedrós, Isabel Serra i la Comtessa de Castellà. Se sentia especialment preocupada pel catalanisme, el pacifisme i el feminisme. El 1921 va impulsar l'associació Acció Femenina i el 1931 va signar el manifest que demanava al president Macià el vot per a les dones. Amant de la llibertat i del pacifisme, amb la Guerra Civil, el franquisme i la Segona Guerra Mundial va quedar profundament afectada. Es va anar apagant fins que va morir a la seva casa de Sarrià, sense cap reconeixement a la seva obra.

Rosa Roig Soler, pedagoga, krausista i feminista, va ser de les primeres professores que s'incorporà a l'Escola Normal de Mestres de Palma. Ciutadana molt activa, formà part de l'associacionisme cívic de Palma. Publicà articles de divulgació científica i de temes d'actualitat a la premsa mallorquina i impartí conferències. Defensà el pacifisme com un valor femení que les dones havien d'aportar a l'educació i a la política però finalment va ser depurada, desterrada i sotmesa a dos consells de guerra pel franquisme.

Recursos pedagògics

PROPOSTES DIDÀCTIQUES PER A PRIMÀRIA

Per aconseguir una pau positiva (que és molt més que no pas l'absència de guerra/conflicte), un dels elements més importants és treballar la resolució de conflictes positiva i no violenta.

La proposta següent va en aquest sentit. Està dividida en tres sessions, en què es duran a terme diferents activitats de les quals podeu fer-ne només una o totes segons us interessi o les podeu adaptar segons les necessitats que tingueu.

ACTIVITAT	RESOLEM CONFLICTES
DIMENSIONS I COMPETÈNCIES PRINCIPALS:	<ul style="list-style-type: none"> - ÀMBIT D'EDUCACIÓ EN VALORS. DIMENSIÓ PERSONAL : Competència 3 - ÀMBIT D'EDUCACIÓ EN VALORS. DIMENSIÓ INTERPERSONAL: Competències 4, 5 i 6. - ÀMBIT D'EDUCACIÓ EN VALORS. DIMENSIÓ SOCIAL: Competències 7 i 8.
ALTRES DIMENSIONS I COMPETÈNCIES	<ul style="list-style-type: none"> - ÀMBIT DE LLENGUA CATALANA. DIMENSIÓ COMUNICACIÓ ORAL: Competències 1, 2 i 3. - ÀMBIT DE CONEIXEMENT DEL MEDI. DIMENSIÓ CIUTADANIA: Competència 1 i 2. - ÀMBIT DE L'EDUCACIÓ FÍSICA. DIMENSIÓ EXPRESSIÓ I COMUNICACIÓ CORPORAL: Competències 5 i 6.
	<ul style="list-style-type: none"> - CONTE: «Les formigues i l'engruna de pa» (vegeu annex). - VIDEO 1: <i>The Bridge</i> (Cooperació per resoldre conflictes) <p>https://www.youtube.com/watch?v=_X_AfRk9F9w</p> <div style="text-align: center;"> </div> <ul style="list-style-type: none"> - VIDEO 2: <i>For the birds</i> (Intolerància) <p>https://www.youtube.com/watch?v=T63MCoqI4sM</p> <div style="text-align: center;"> </div>

<p>TEMPORITZACIÓ</p>	<p>3 sessions d'una hora i mitja cadascuna.</p>
<p>SEQÜENCIACIÓ</p>	
<p>SESSIÓ 1</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Lectura d'un conte o visionat d'un dels vídeos en què apareix un conflicte. 2. Abans de veure'n o explicar-ne el final, el mestre o la mestra plantejarà una conversa per tal que els infants puguin parlar de quin ha estat l'origen del conflicte i de quines actituds han observat en els personatges de la història. Mentre es dugui a terme aquesta conversa, els nens i nenes podran apuntar les paraules/frases clau relacionades amb el conflicte que vagin apareixent: <i>baralla, empenta, insult, cap dels dos cedeix, volen la mateixa cosa...</i> 3. Dividirem el grup-classe en petits grups d'uns 4-5 infants i cada un s'inventarà un final per a la història en el qual els personatges trobin una solució. 4. Cada grup explicarà a la resta de la classe quina solució han trobat per al conflicte. 5. Després d'escoltar cada final, els nens i les nenes n'extrauran les frases i paraules clau relacionades amb la resolució del conflicte: <i>posar-se d'acord, respectar-se...</i> 6. El mestre o la mestra posarà el final del vídeo o explicarà el final de la història per tal que els infants puguin veure com es resol aquest conflicte. 7. Els nens i les nenes iniciaran l'elaboració d'un mural on hi hagi les paraules següents: CONFLICTE i SOLUCIONS o RESOLUCIÓ. Allà hi podran posar totes les paraules i frases o dibuixos que hagin fet que representin el conflicte i la seva resolució. <div data-bbox="635 837 1195 1608" style="text-align: center;"> </div>
<p>SESSIÓ 2</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Per tal de situar-nos-hi, els primers minuts de la sessió, farem un petit recordatori del que es va treballar a l'anterior. 2. A continuació, el mestre o la mestra encetarà la conversa per tal que els infants parlin de quins són els conflictes que tenen o han tingut a l'escola. 3. Tornarem a dividir el grup classe en petits grups de 4-5 persones. Cada grup pensarà en una situació que s'hagi donat a l'escola i que hagi generat un conflicte i la representarà teatralment davant la resta de la classe. Els grups tindran entre 15 i 20 minuts per preparar-se l'actuació. 4. La mestra o el mestre enregistrarà en vídeo les diferents actuacions.
<p>SESSIÓ 3</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Iniciarem la sessió fent un visionat dels vídeos dels conflictes. 2. Es dividirà de nou la classe en els mateixos petits grups que en la sessió anterior. Aquesta vegada, cada grup tindrà una estona per pensar en com es pot resoldre aquest conflicte. Per tant, els grups representaran la història des del moment del conflicte i la continuaran amb la seva resolució. 3. La mestra o el mestre enregistrarà el vídeo de les resolucions de conflictes. Es pot fer un muntatge de cada una de les històries amb la seva resolució. 4. Després d'aquesta activitat podrem ampliar el mural de la resolució de conflictes amb noves paraules, frases i, fins i tot, imatges o dibuixos.

ANNEX

Conte «LES FORMIGUES I L'ENGRUNA»

Hi havia una vegada una formiga de ciutat que passejava per sobre una vorera. Però no era pas una formiga qualsevol: era una formiga exploradora!

La formiga va trobar una esquerda i s'hi va ficar; va enfilar el camí amunt i es va anar endinsant més i més fins que al final va veure una llum.

Quan va sortir de l'esquerda, va anar a parar a una rajola de cuina! I baixant, baixant, va anar a parar a sobre el marbre.

Damunt el marbre es va trobar una engruna de neula.

“Oh, que bé!”, va pensar. “Me l'enduré al niu i ja en tindrè per a les postres del sopar d'avui!”

Quan ja la tenia agafada, sent una veu que crida:

— Deixa aquesta engruna, que és meva!

— Jo l'he vista primer —va dir la formiga exploradora.

I una altra formiga d'un altre formiguer arriba, també agafa l'engruna i comença a estirar cap a l'altre cantó. I l'una estira cap aquí, i l'altra cap allà, i és clar, l'engruna ni es movia.

Finalment van deixar l'engruna i van començar a barallar-se a bufetades.

—Es meva!

—No, que és meva!

I no paraven de barallar-se. Quan ja portaven unes quantes bufetades repartides, arriba una tercera formiga, veu l'engruna de neula a terra i va per agafar-la, però les altres dues ho veuen i li diuen:

—Ep!, deixa aquesta engruna, que és nostra —diu l'una.

—És veritat. I si vols neula, t'hauràs de barallar amb nosaltres —diu l'altra.

—Ara, barallar-me? —exclama la tercera formiga—. No tinc gens de ganes de barallar-me. L'única cosa que vull és menjar. Per què no ens partim l'engruna de neula entre totes tres?

—Partir-nos-la? Però si era per a mi sola... —diu la primera formiga.

—No és veritat, que era per a mi —salta la segona formiga.

—Veieu? Així no ens entendrem mai —va exclamar la tercera formiga.

—Més val que ens la partim ara que només som tres i que no esperem que vingui una altra formiga.

—Veus, en això tens raó —van dir les dues primeres.

I es van partir l'engruna de neula. I sort mal que van decidir de partir-se-la, que, si no, encara estarien discutint ara!!

PROPOSTA DIDÀCTICA PER A SECUNDÀRIA

Per què les persones s'organitzen, es mobilitzen i lluiten per defensar els seus drets?

Aquesta activitat és extreta de la unitat didàctica anomenada «Dones, pau i seguretat», publicada per la Lliga dels Drets dels Pobles, Escola de Cultura de Pau i l'Agència Catalana de Cooperació al Desenvolupament.

Intenció educativa

Prendre consciència de la importància de la societat civil a l'hora de mobilitzar-se en defensa dels drets humans i per la construcció de la pau. Reflexionar sobre el rol de les dones en aquestes iniciatives.

Temps
2 hores.

Material i recursos

Pissarra, pissarra digital o projector, ordinador portàtil per grup.

5 fitxes: 15 M, Primaveres Àrabs, Ruta Pacífica de Dones, Les Mares de la Plaza de Mayo i Amnistia Internacional.

Totes les fitxes les podeu descarregar de la pàgina web següent: <http://donespaseguretat.cat/unitats-didactiques/>. Si cliqueu sobre el moviment concret, us enllaça directament a la seva fitxa.

ÀMBIT SOCIALS

Continguts clau

- CC2. Estratègies comunicatives en situacions d'interacció oral, exposició, comunicació de resultats i debats.
- CC4. Coneixements històrics temporals: canvi, continuïtat, sincronia, diacronia, successió, simultaneïtat, causalitat...
- CC6. Vincles entre el passat, el present i el futur. L'empatia històrica.
- CC11. Les dones en la història i en les societats actuals.
- CCD16. Tractament de la informació.
- Ciències socials 4t ESO: El món actual.

Presentació de l'activitat

Es pregunta als nois i noies si coneixen algun cas recent de mobilització ciutadana amb protestes al carrer, tant a casa nostra com en altres parts del món. Poden sortir els exemples del 15M, la PAH (Plataforma d'Afectats per la Hipoteca), les Primaveraes Àrabs, etc. A partir d'aquí es durà a terme la dinàmica següent per treballar les mobilitzacions de la societat civil:

Primera part

- Distribuir la classe en grups de 4-5.
- Repartir les fitxes sobre el moviment de lluita, resistència o mobilització concret. Cada fitxa compta amb fotografies, articles, vídeos i preguntes de reflexió.
- S'assigna una pregunta a cada membre del grup. Les preguntes es contestaran en grup, però cada alumne se'n responsabilitza d'una.
- A partir de la informació rebuda i d'altra informació que hagi pogut cercar, el grup reflexiona sobre les preguntes formulades de cada cas.

Segona part

- Els nois i noies s'ajunten per formar grups d'experts en funció de les preguntes (responsables de la pregunta 1 es reuneixen entre ells, els de la pregunta 2 es reuneixen entre ells, i així successivament).
- Agrupats per preguntes, posen en comú les seves respostes.

Tercera part

- Els nois i noies tornen als seus grups inicials, posen en comú les respostes aprofundides i en fan una síntesi.

- Cada grup exposa les conclusions del seu moviment social.
- Tota la classe debat en comú les conclusions.

IDEES CLAU:

- El paper de la societat civil és essencial per defensar els drets humans i lluitar per la pau.
- Les mobilitzacions i protestes pacífiques han resultat clau en alguns moments per pressionar els estats a legislar a favor de mesures en pro dels drets humans, així com també per derrocar governs poc democràtics.
- Els defensors i defensores dels drets humans són persones que, de manera individual o col·lectiva, treballen per promoure o protegir els drets humans. Poden ser mares, periodistes, sindicalistes, membres d'ONG, advocats, estudiants, pagesos, etc. La seva tasca i compromís pot representar un risc per a la seva vida o seguretat.

PREGUNTES DE REFLEXIÓ DELS DOSSIERS QUE HEM ENTREGAT ALS ALUMNES

1. Què porta aquesta gent a mobilitzar-se? Què creus que els ha passat per decidir-se a fer alguna cosa?
2. Les mobilitzacions que han fet han aconseguit algun dels canvis que proposaven?
3. Posa't en la pell de les persones mobilitzades. Com creus que ho han viscut (han patit represàlies, s'han vist acompanyades...)?
4. Creus que és diferent ser home o dona a l'hora de mobilitzar-se en aquest cas?

Tot seguit us oferim possibles respostes per a cada cas.

PRIMAVERES ÀRABS

1. La població de molts països àrabs reivindicaven una millora en la gestió de l'economia, més llibertats polítiques, alhora que denunciaven les males pràctiques dels governs i la corrupció política. El dia a dia de la vida de les persones es veia perjudicada pel mal funcionament de les institucions que els governaven.
2. Depèn del país. Tot i que en un principi sí que es van derrocar alguns caps de govern corruptes en els països on va haver-hi revoltes (Tunísia, Egipte i Líbia), malauradament això no ha significat que s'hi hagi començat a obrir una via cap a la democràcia.

En alguns casos, com ara Egipte, l'antiga dictadura s'ha substituït per una altra de nova. I a llocs com Líbia, Síria o Iemen, ara hi ha guerra. En el cas de Tunísia sí que hi ha un procés de millora democràtica

3. En tots aquests països, on no hi havia garanties democràtiques, es va reprimir violentament els grups de manifestants. A Egipte i a Síria van morir centenars de manifestants que es mobilitzaven de manera pacífica. D'altra banda, a les Primaveres Àrabs va fer-se molt visible el gran potencial de les xarxes socials a l'hora de mobilitzar la societat. Com que són societats on els mitjans de comuni-

cació tradicionals estan fortament censurats, les xarxes socials es van convertir en plataformes per organitzar les protestes i denúncies.

4. Com ja havia passat històricament en reivindicacions anteriors, les dones hi van jugar un paper fonamental, exigint al carrer el reconeixement dels seus drets. Les dones al món àrab pateixen una discriminació en tots els àmbits de la seva vida: laboral, educatiu, fiscal, de prestacions socials, etc. Tot i que cada país té les seves especificitats, en termes generals les dones hi troben dificultats per desenvolupar els seus drets tant en l'esfera privada com en la pública.

AMNISTIA INTERNACIONAL

1. La majoria de socis i simpatitzants d'Amnistia Internacional (AI) són persones que es prenen la lluita contra les injustícies de manera personal. Tot i no viure en zones de conflicte armat, moltes creuen que sí que es poden realitzar accions en favor dels drets humans per protegir-los a tot el món.

2. Sí, hi ha múltiples accions d'AI que han aconseguit els seus objectius, com ara alliberar persones de la presó o paraitzar diverses lapidacions de dones a l'Iran, i han contribuït a erradicar la pena de mort en alguns països.

3. En la major part dels casos, AI mobilitza una part de la ciutadania que de manera massiva dona suport

a persones els drets de les quals s'han vulnerat. Normalment, les persones mobilitzades no veuen la seva integritat amenaçada, i les condicions de la víctima milloren després de l'acció.

4. En aquest cas és indiferent ser home que dona.

15 M

1. Les principals reivindicacions d'aquest moviment són promoure una democràcia més participativa, posar fi al domini de bancs i corporacions en la política i aconseguir una "autèntica divisió de poders" (l'executiu, el judicial i el legislatiu). Aquest moviment va néixer a l'Estat espanyol quan, arran de la crisi econòmica, una gran part de la ciutadania va veure els seus drets vulnerats.

2. El 15 M ha reforçat altres moviments, com ara la PAH (Plataforma Afectats per la Hipoteca), ha aconseguit aturar molts desnonaments de famílies vulnerables, ha generat xarxes de suport entre elles i ha aconseguit canviar la legislació en aquest àmbit.
3. Les manifestacions i acampades es van poder realitzar amb llibertat i en un ambient distès. Tot i així, en moments puntuals van produir-se càrregues policials contra els que protestaven.
4. En aquest és indiferent ser home que dona

RUTA PACÍFICA DE LES DONES

1. La societat colombiana està mobilitzada contra la guerra des de fa anys, denunciant les violacions que pateixen i promovent moltes iniciatives de pau. La Ruta Pacífica neix l'any 1996 com a resposta a la greu situació de violència en què es troben les dones a les zones en conflicte, tant en àrees rurals com urbanes. Aquest moviment social lluita per una solució negociada i política del conflicte armat. Lluiten per la veritat, la justícia i la reparació, i també per la reconstrucció d'una memòria històrica individual i col·lectiva que els permeti superar els traumes de la guerra.
2. Aquest moviment ha aconseguit un impacte social important: la mobilització de moltes persones, la visualització de les conseqüències del conflicte en les dones i acompanyar les víctimes, sobretot les que viuen en zones més remotes de Colòmbia. Han

aconseguit reivindicar el protagonisme de les dones per construir la pau.

3. La repressió ha afectat les dirigents, que han estat amenaçades.

4. Són moviments majoritàriament de dones, i és fruit de l'impacte de la violència sobre les dones. Aquest moviment social per la pau està integrat per més de 300 associacions i grups de dones de tots els racons de Colòmbia.

MARES DE LA PLAZA DE MAYO

1. Són dones els fills i filles de les quals van desaparèixer a mans dels cossos de seguretat de l'Estat durant la dictadura argentina (1976-1983). Com que per les vies oficials no van trobar cap pista dels seus fills i filles desapareguts, es van organitzar entre elles per tenir més força per descobrir el destí dels seus fills/es i reclamar justícia.

2. Les Mares, juntament amb altres organitzacions de drets humans, van denunciar els crims comesos durant la dictadura i van exigir que se'n jutgés els responsables. Gràcies a la seva tasca i a la de jutges compromesos amb la lluita per la democràcia, es va aconseguir que torturadors i assassins fossin jutjats i condemnats. Fins i tot el que havia estat dictador, Jorge Rafael Videla, va acabar a la presó, on va morir el 2013.

3. Sí, algunes líders del moviment van ser segrestades i posteriorment assassinades, i moltes van rebre amenaces. Tot i així, van continuar amb la seva lluita.

4. En aquest cas, només es van mobilitzar les mares.

RECURSOS DIDÀCTICS

Documental *L'excusa*

Sèrie-documental que compta amb 13 capítols sobre temes que han estat tractats per l'Agenda Latinoamericana Mundial: democràcia, gènere, educació, treball, mitjans de comunicació, conflictes i construcció de la pau, migracions, ecologia, revolucions i progrés, globalització, diàleg i cultura, cooperació i un altre món és possible.

Són audiovisuals curts de 15 minuts, que inclouen prou elements potencials per a ser utilitzats com a introduccions en xerrades o a les classes. Els podeu trobar a la web <http://www.llatinoamericana.org/website/cat/documental.asp>.

Forma part dels recursos didàctics de l'Agenda i van acompanyats d'una guia per treballar cada una de les temàtiques a l'aula. Van dirigits a l'alumnat de secundària.

Unitat didàctica «Dones, pau i seguretat»

Material per apropar l'Agenda Dones, Pau i Seguretat als espais educatius. Es tracta d'activitats, dinàmiques, lectures, experiències i recursos audiovisuals per reflexionar sobre l'impacte de les guerres, el concepte de violència, els estereotips de gènere o el paper de la societat civil en el foment de la pau.

El trobareu a la web <http://donespauseguretat.cat/>.

DONEM VISIBILITAT A
LA CONSTRUCCIÓ DE PAU
AMB PERSPECTIVA
DE GÈNERE

Educació per a la no-violència i la pau

En aquesta guia didàctica, es facilita una breu introducció als mestres d'infantil i primària sobre l'evolució del concepte *pau* al llarg de la història, que ens permetrà entendre què significa la resolució no violenta de conflictes. Conté un munt de fitxes i activitats per fomentar la cultura de pau i, per extensió, els drets humans.

Es troba a la web <http://www.adbergueda.cat/media/actuacions/cooperaciopau.pdf>.

Test de cultura de pau

Es tracta d'un test per tal d'aprofundir en les diferents actituds que caracteritzen una cultura de la pau i una de violència. Elaborat per Fundipau, el podeu trobar a la web <http://fundipau.org/wp-content/uploads/2013/05/test-cultura-de-pau.pdf>.

Racó de jocs i petites activitats per la pau (papiroflèxia, vídeos, jocs on-line...)

Els trobareu a la web de Fundipau: <http://fundipau.org/>.

El projecte Càpsules de Pau

És una coproducció de l'ICIP i el col·lectiu Contrast que vol mostrar la diversitat de visions i expectatives que es projecten sobre la paraula pau. Persones d'arreu del món —investigadors, acadèmics i persones que han viscut de prop un conflicte— responen a la pregunta “Què és per a tu la pau?” i la relacionen amb l'experiència viscuda en països en conflicte o amb el seu compromís contra la guerra i amb la construcció de la pau.

La trobareu a la web <http://icip.gencat.cat/ca/que-fem/materials/>.

El conte de l'Agenda Latinoamericana Mundial

El recurs té dues parts, una per a infantil i una altra per a primària. A infantil es fa el racó de la solidaritat. Es tracta d'un racó on viuen els personatges del conte i on els valors s'associen a les activitats que s'hi fan. Pel que fa a primària, se segueix la lectura del conte a partir de la guia que proposa activitats que reforcen la idea del conte. El conte vol incidir en els nens com a éssers de transformació i no pas d'adaptació. Per a això cal que els nens i les nenes s'eduquin en valors com la justícia, la solidaritat, la reflexió crítica i compromís, el bé comú, la comunitat i la convivència.

Aquests recurs es pot trobar a la web http://www.llatinoamericana.org/website/cat/materials-varis.asp?id_categoria=5.

Després de la Pau: guia didàctica

Us presentem aquesta guia didàctica, basada en la sèrie documental *Després de la pau*, amb l'objectiu d'apropar a l'alumnat de batxillerat elements d'anàlisi de realitats complexes (no explicades pels mitjans de comunicació) en països que viuen processos de construcció de la pau.

L'associació de periodisme Fora de Quadre, el col·lectiu Contrast i Edualter han preparat aquest material amb un seguit d'activitats vinculades als quatre documentals que formen la sèrie i dos enfocaments transversals.

A més, ofereixen una reflexió general sobre l'ús de l'audiovisual com a estratègia didàctica a l'aula i una proposta d'adaptació curricular enfocada als objectius competencials del currículum de batxillerat. Trobareu aquests materials a la web <http://edualter.org/material/despresdelapau/>.

Concurs de Hip-Hop per la Pau

El Concurs ICIP de Hip-hop per la Pau pretén donar visibilitat al compromís i la creativitat dels joves en l'àmbit de la cultura de pau. Per participar-hi cal compondre una peça de hip-hop amb versos de creació pròpia i fer una gravació en vídeo de la seva interpretació, d'un màxim de 4 minuts de durada. La lletra de les cançons ha d'estar relacionada amb la celebració de les diferències; la convivència en els espais urbans o escolars; la crítica de la violència; la denúncia de violacions de drets humans; la solidaritat amb persones atrapades o que fugen de conflictes armats; o el paper dels joves en la construcció de pau.

En aquests moments és oberta la convocatòria de la tercera edició del concurs. Les persones interessades poden presentar les candidatures fins al 30 de gener de 2019.

A la web <http://icip.gencat.cat/ca/que-fem/concurs-hip-hop-per-la-pau/>.

QUADERNS D'EDUCACIÓ PER A LA PAU

Introducció dels conceptes *pau, violència, conflicte*. Aquest dossier és el primer d'una col·lecció amb la qual l'Escola de Cultura de Pau us ofereix continguts i eines perquè, en qualsevol àmbit educatiu — formal i no formal —, pugueu organitzar activitats d'educació per a la pau. És un material adreçat a professors, mestres i educadors.

El trobareu a la web <https://escolapau.uab.cat/img/programas/educacion/publicacion002c.pdf>.

LLIBRES

BARBEITO, Cécile; CAIRETEA, Marina. *Jocs de pau. Caixa d'eines per educar per una cultura de pau*. Madrid: La Catarata, 2008.

LÓPEZ, Francesc; ARÀNEGA, Susanna (comp.). *El mundo en guerra. Educación para la paz: propuestas y actividades* (3-12 años). Barcelona: Editorial Graó, 2003. Col·lecció «Graó General», núm. 184.

DD.AA. *Seriosament... 25 arguments per la pau en comic*. Barcelona: Fundació per la Pau.

AFILIA'T

LA NOSTRA
FORÇA
ÉS LA TEVA
PARTICIPACIÓ

BUTLLETA D'AFILIACIÓ A USTEC·STEs

DADES PERSONALS

Nom i cognoms _____
NIF
Data de naixement
Adreça _____
Codi postal _____ Localitat _____
Tel. fix
mòbil
Adreça electrònica _____

DADES PROFESSIONALS

Centre de treball _____
Localitat _____
Situació laboral: definitiva interinatge i substitucions
provisional/expectativa de destinació pràctiques atur
Col·lectiu: inf/primària secundària ptfp adults
serveis educatius privada p. laboral universitat

DADES BANCÀRIES

Titular de la llibreta o compte corrent (nom i cognoms) _____
Sr./Sra. director/a: faci efectius, fins a nou avís, amb càrrec al meu compte, els rebuts que li siguin presentats pel sindicat USTEC·STEs a nom meu.
CODI IBAN
CC
Localitat, data _____
Signatura del titular _____

USTEC·STEs

Intersindical Alternativa de Catalunya IAC

Barcelona 93 302 76 06
Girona 972 20 20 34
Lleida 973 26 30 32
Tarragona 977 23 52 63
Tortosa 977 51 10 46

barcelona@sindicat.net
girona@sindicat.net
lleida@sindicat.net
tarragona@sindicat.net
tortosa@sindicat.net

www.facebook.com/groups/ustecstes/

@USTECSTEs

